

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek školskej inšpekcie

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v strednej škole pre žiakov so zdravotným znevýhodnením v školskom roku 2011/2012 v SR

Komplexné inšpekcie s cieľom zistiť stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania sa vykonali v **11** stredných školách (SŠ) pre žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ), a to na **1** gymnáziu (G) a v **10** stredných odborných školách (SOŠ), čo predstavuje **57,89 %** z celkového počtu SŠ pre žiakov so ZZ v SR. Všetky školy boli štátne, s vyučovacím jazykom slovenským. Pre žiakov s telesným postihnutím bolo **5** škôl, pre žiakov so sluchovým postihnutím **2** školy a **4** školy pre žiakov s poruchami správania umiestnených v reedukačnom centre (RC). Školy mali spolu **64** tried, v nich sa vzdelávalo **546** žiakov, z toho **138** žiakov s viacnásobným postihnutím. V dennej forme štúdia sa vzdelávalo 484 žiakov, 62 žiakov navštevovalo nadstavbové štúdium a 7 žiakov vykonalo skúšku z jednotlivých predmetov. Jeden žiak postupoval podľa individuálneho vzdelávacieho programu. Zo sociálne znevýhodneného prostredia pochádzalo 45 žiakov. Hodnotenie pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania sa uskutočnilo na základe vyhodnotenia zistení z hospitácií, z dotazníkov pre riaditeľov škôl, z kontroly pedagogickej a ďalšej dokumentácie škôl, z rozhovorov s vedúcimi, pedagogickými a odbornými zamestnancami a z obhliadky priestorov škôl. Inšpekcie sa uskutočnili v 6 krajoch (okrem Trenčianskeho a Prešovského kraja).

Riadenie škôl

Všetky kontrolované školy mali vypracované **školské vzdelávacie programy** (ŠkVP), ich **štruktúra** bola vo väčšine škôl (64 %) v súlade s požiadavkami školského zákona. Kľúčovým pozitívom bolo zadefinovanie **vlastných cieľov** školy, ciele zodpovedali reálnym podmienkam škôl, korešpondovali s ich profiláciou a poslaním. Dôraz sa kládol na získanie potrebných teoretických a praktických zručností pre osobnostný rozvoj a úspešné uplatnenie sa žiakov so ZZ v spoločnosti v čo najväčšej miere, ako aj na posilnenie výchovnej funkcie školy smerom k prosociálnemu správaniu a formovaniu etických postojov. Jednotlivé ŠkVP (okrem 1 SOŠ¹) rešpektovali **vzdelávací program podľa druhu zdravotného znevýhodnenia**, zapracovali osobitosti a podmienky výchovy a vzdelávania žiakov so ZZ. **Učebné plány** (UP) vychádzali z rámcových UP, vo viac ako polovici škôl sa v nich vyskytli nedostatky. K najčastejším patrilo nerešpektovanie poznámok v rámcových UP, absencia vlastných poznámok alebo ich nesúlad s podmienkami školy, neuvedenie počtu voliteľných hodín a informácie o ich využití, nesprávny názov predmetu, nedodržanie počtu vyučovacích hodín a nezaradenie vyučovacích predmetov do vzdelávacích oblastí. Pozitívnym zistením na G bolo zaradenie vyučovacieho predmetu zdravotná telesná výchova, v SOŠ v RC terapeuticko-relaxačnej hodiny a pohybových hier. Na G boli **učebné osnovy** (UO) dôsledne rozpracované, prierezové témy začlenené podľa obsahu do jednotlivých vyučovacích predmetov, nedostatkom bola absencia 1 prierezovej témy. V 3 SOŠ rozpracovali UO v rozsahu stanovenom UP vrátane účelových kurzov, zahŕňali obsahové a výkonové štandardy. V ostatných školách sa vyskytli nedostatky, hlavne nevypracovanie UO v stanovenom rozsahu, nekompletnosť, neakceptovanie zmeny názvu predmetov alebo nezaradenie a neodúčenie učiva¹, či uvedenie tematických celkov, tém bez časových dotácií². V 1 SOŠ³ nedostatky súviseli s nedodržaním UO predmetov nepovoleným spájaním žiakov študijného a učebného odboru na vyučovacej hodine a spájaním vyučovania jednotlivých ročníkov. Do obsahu ŠkVP na G zapracovali podmienky a organizáciu **prijímacieho konania**, ako aj organizáciu a priebeh maturitnej skúšky. Súčasťou programov v SOŠ (okrem 1 školy) boli informácie súvisiace s **ukončovaním štúdia**. Všetky ŠkVP **prerokovali** v pedagogickej rade a rade školy, všetci okrem

¹ SOŠ internátna pre žiakov s telesným postihnutím, Fatranská 3321/22, Žilina

² Spojená škola, Opatovská 97, Košice

³ SOŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím, Koceľova 26, Bratislava

1 SOŠ⁴ ich **zverejnili** na verejne prístupnom mieste. Všetky školy mali vypracované **vnútorné predpisy, pokyny a usmernenia** súvisiace s **pedagogickým riadením**, zväčša boli prerokované v pedagogickej rade. Uzatvorili dohody na realizáciu praktického vyučovania alebo zabezpečili odborný výcvik v priestoroch školy a v prevádzkach patriacich škole. Pedagogickú a ďalšiu **dokumentáciu** väčšinou viedli v súlade s právnymi normami na schválených tlačivách. Nedostatky tretiny škôl spočívali najmä v uvádzaní neplatných právnych predpisov, protokoly o komisionálnych skúškach sa neviedli podľa schválených vzorov, neobsahovali rozhodnutie riaditeľa školy o povolení vykonať skúšku, niektorým chýbali úlohy/otázky. Ďalšia dokumentácia žiakov bola vo viacerých prípadoch nekompletná, chýbali návrhy na prijatie žiaka do školy, správy z psychologického alebo špeciálnopedagogického vyšetrenia, sporadicky sa vyskytli neaktuálne správy z odborného vyšetrenia. V RC obsahovali osobné spisy žiakov/ klientov všetky požadované informácie súvisiace s ich prijatím do zariadenia, zdravotným stavom a profesijnou prípravou. **Odbornosť vyučovania** na G bola zabezpečená na 100 %, v SOŠ celkovo na 85 %. Najnižšia odbornosť sa zistila v dejepise (56 %) a v druhom cudzom jazyku (57 %). V 1 SOŠ⁴ odbornosť vyučovania nezabezpečili (dosahovala len 11 %). V **rozhodovacom procese** riaditeľov takmer tretiny škôl sa vyskytli nedostatky. Niektoré rozhodnutia chýbali, iné boli vydané nad rámec zákona. Vo vydaných rozhodnutiach SOŠ neboli uvedené správne právne predpisy, chýbala informácia o preskúmateľnosti súdom. Žiačke s ťažkým telesným postihnutím (34-ročnej), zaradenej do 1. ročníka, vydal riaditeľ školy rozhodnutie o „skrátenom vyučovaní“ v dĺžke 4 vyučovacích hodín denne, preto žiačka neabsolvovala niektoré predmety rozhodujúceho významu pre odborné zameranie absolventa. Rozhodnutie nebolo vydané v súlade s právnym predpisom a žiačka nemala vypracovaný individuálny vzdelávací program. Kritériá **prijímacieho konania** na G a v SOŠ sa prerokovali v pedagogickej rade školy, rade školy, so zriaďovateľom a zverejnili na webovom sídle škôl. V SOŠ pre žiakov s telesným postihnutím pri Inštitúte pre pracovnú a sociálnu rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím v Bratislavskom kraji bolo podmienkou prijatia žiakov povinné absolvovanie 5-dňovej poradne pre voľbu povolania v zariadení. Prijímanie žiakov do učebných odborov v RC sa konalo priebežne, počas celého školského roka, na základe rozhodnutia súdu o umiestnení žiaka do zariadenia. Výrazným negatívom v 3 SOŠ⁵ bolo prijatie žiakov bez preukázateľného zdravotného znevýhodnenia. **Poradné orgány** sa zriadili vo všetkých sledovaných subjektoch. Činnosť sa riadila plánmi práce, plánované úlohy boli neraz len všeobecne formulované bez určenia konkrétnej zodpovednosti. Predmetom zasadnutí boli pedagogické otázky a problémy žiakov, členovia predmetových komisií sa pravidelne stretávali, spolupracovali, vymieňali si skúsenosti, ich pripomienky riaditeľ akceptoval. V 1 SOŠ⁶ sa učitelia zaoberali problematikou skvalitňovania výchovno-vzdelávacieho procesu a interného vzdelávania pedagogických zamestnancov len v minimálnej miere. Vo všetkých školách bol **vnútorný systém kontroly a hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov** zapracovaný v ŠkVP, kritériá hodnotenia akceptovali ich ZZ, vedenie školy kontrolovalo dodržiavanie. V prípade zhoršenia prospechu a správania sa žiakov preukázateľne informovali rodičov (okrem SOŠ pri RC, v ktorom nemali k dispozícii adresu trvalého bydliska zákonných zástupcov niektorých žiakov). S výnimkou 1 SOŠ bol prerokovaný v pedagogickej rade, schválený riaditeľom školy a žiaci s ním boli oboznámení, ale v takmer polovici škôl nebol prerokovaný v metodických orgánoch. Súčasťou ŠkVP všetkých škôl bol vnútorný systém kontroly a hodnotenia **zamestnancov** s uvedením metód a foriem kontroly. Plán kontroly bol súčasťou plánu práce školy. Hospitačné a kontrolné záznamy potvrdzovali previerky vedením školy, vo väčšine subjektov aj využitie výsledkov kontroly na skvalitnenie výchovno-vzdelávacej činnosti. Vnútorný systém kontroly

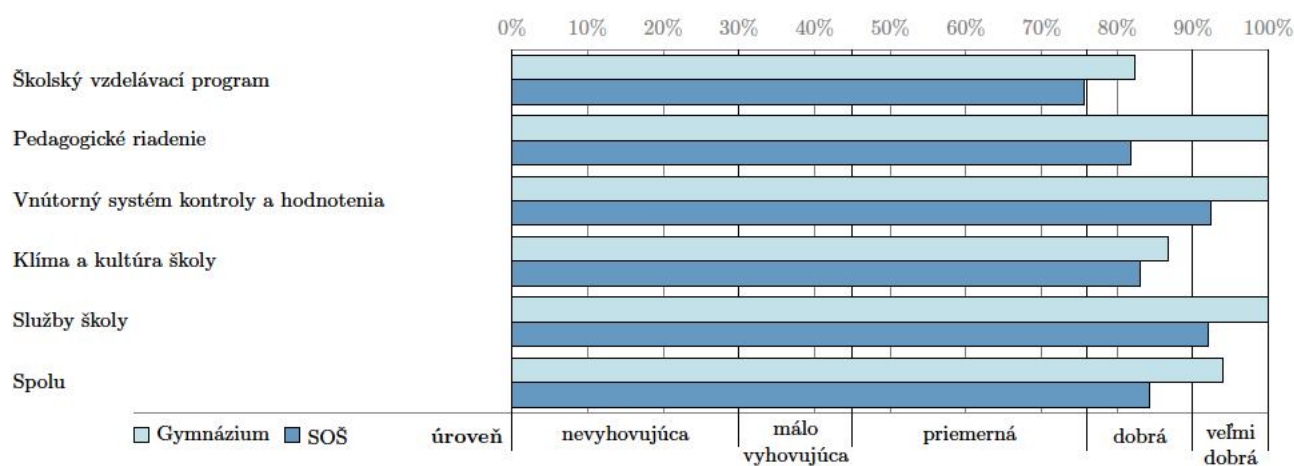
⁴ SOŠ pri RC, Sološnica 3

⁵ SOŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím, Kocel'ova 26, Bratislava (22 žiakov); Spojená škola, Slovenská Lupča, Priboj 554; SOŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím internátna, Kutnohorská 20, Kremnica

⁶ SOŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím internátna, Kutnohorská 20, Kremnica

a hodnotenia bol funkčný, na veľmi dobrej úrovni. **Klímu a kultúru** všetkých škôl posilňovalo podnetné, esteticky upravené vnútorné i vonkajšie **prostredie**, príjemné pre žiakov aj pedagógov. Priestory RC boli prispôbené potrebám prevýchovného procesu žiakov (zamykanie vchodov do budovy, aj medzi poschodiami) a vytvárali podmienky na zaistenie bezpečnosti žiakov. Z dotazníkov zadaných učiteľom vyplynulo, že len v dvoch tretinách škôl vnímali klímu školy ako charakterizovanú vzájomnou dôverou, súdržnosťou kolektívu, angažovanosťou učiteľov a demokratickým štýlom riadenia. Napriek tomu bolo možné pozorovať vo všetkých školách vzájomnú **spoluprácu** medzi učiteľmi a žiakmi, obojstranný rešpekt, dôveru. Prístup pedagógov k žiakom bol príkladný, ľudský, trpezlivý a individuálny. Na rozdielnej úrovni boli kontakty medzi školou a rodičmi. So školami rodičia spolupracovali a podporovali ich. V SOŠ pri RC sa zákonní zástupcovia žiakov rodičovských združení zúčastňovali sporadicky a v malom počte, o spoluprácu väčšina neprejavovala záujem. Výrazným pozitívom všetkých škôl bolo zapájanie žiakov do značného počtu **školských a mimoškolských aktivít** podstatne ovplyvňujúcich výchovno-vzdelávaciu činnosť. Ich účasť na predmetových, športových a výtvarných olympiádach, či súťažiach priniesla neraz zjavné úspechy, a to aj v súťaži s intaktnými žiakmi. Žiaci 64 % škôl sa zapájali do projektov školy, národných alebo medzinárodných projektov. Všetky školy rozvíjali spoluprácu s inými špeciálnymi školami, špeciálnymi výchovnými zariadeniami, s rôznymi organizáciami a inštitúciami v Slovenskej i Českej republike. Vlastným časopisom sa na verejnosti prezentovalo 7 škôl. Časopis Moky⁷ získal 2. miesto v súťaži časopisov vydávaných SŠ v Bratislave. Vlastnú webovú stránku vytvorilo 64 % škôl, zverejnili na nej aj informácie o aktivitách škôl. K výrazným pozitívam v riadení patrili poskytované **služby škôl**. **Poradenstvo** žiakom a zákonným zástupcom zabezpečovali výchovní poradcovia (okrem 1 SOŠ pri RC). Riadili sa schváleným plánom činnosti, viedli ďalšiu dokumentáciu žiakov so ZZ, evidenciu aktivít, záznamy z pohovorov so žiakmi a rodičmi, agendu prihlášok, realizáciu vstupných a výstupných dotazníkov. V prípade potreby spolupracovali s odbornými zamestnancami zariadení výchovného poradenstva a prevencie a sprostredkovali žiakom odborné služby. Školy (82 %) zabezpečili žiakom **psychologické, logopedické, liečebno-pedagogické, rehabilitačné a iné služby** aj priamo v škole. V 6 školách pracoval školský psychológ, v 2 školský logopéd, v 1 sociálny pedagóg, v 8 iný odborný zamestnanec⁸. Poskytovali odborný servis rodičom, žiakom, aj pedagogickým zamestnancom.

Graf č.1 Riadenie školy na G a v SOŠ pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

V RC realizovali skupinové sedenia pre žiakov s reedukačným zameraním, individuálne pohovory s nimi a pracovné stretnutia so zamestnancami. Žiaci mali vypracované individuálne reedukačné

⁷ Spojená škola, Mokrohájska cesta 3, Bratislava

⁸ Školský špeciálny pedagóg, rehabilitačný pracovník, sociálny pracovník, lekár, školská zdravotná sestra, ošetrovateľ/opatrovateľ, osobný asistent a dobrovoľný osobný asistent

programy. Všetky školy ponúkali žiakom činnosť v *záujmových útvaroch* rôzneho zamerania, väčšinou na vzdelávacie, športové, tvorivé a spoločenské aktivity. Viac ako polovica všetkých žiakov kontrolovaných škôl (52 %) bola ubytovaná v internáte, v reedukačnom centre alebo v domove sociálnych služieb. Školy ponúkali žiakom v *školskom internáte* rozmanitú činnosť, vplyv na ňu mala internátna školská samospráva.

Riadenie školy na gymnáziu bolo na veľmi dobrej úrovni, v strednej odbornej škole na dobrej úrovni (graf č. 1).

Podmienky výchovy a vzdelávania

V oblasti **personálnych podmienok** všetci riaditelia spĺňali kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie. Z ostatných vedúcich pedagogických zamestnancov túto podmienku spĺňali všetci okrem 3 zástupcov riaditeľa školy v Trnavskom kraji⁹. Niekoľkí sa zúčastňovali funkčného alebo aktualizáčného vzdelávania. Vo všetkých subjektoch vypracovali ročný plán kontinuálneho vzdelávania vychádzajúci z požiadaviek a cieľov školy, v súlade s ním podporovali externé vzdelávacie aktivity (okrem 1 SOŠ). Prevažoval záujem o formy vzdelávania uskutočňované metodicko-pedagogickým centrom. V troch štvrtinách škôl sa metodické orgány podieľali na internom vzdelávaní, učitelia si vzájomne odovzdávali informácie z externého vzdelávania, v ostatných školách mu nebola venovaná cielená pozornosť. Školy mali prevažne primerané **priestorové podmienky**. Sídlili vo vlastných priestoroch okrem 4 škôl¹⁰. Vonkajšie priestory škôl (okrem 1 SOŠ¹¹) boli vybudované. Z 5 škôl pre žiakov s telesným postihnutím 4 školy vytvorili bezbariérové prostredie, zo zvyšných škôl bezbariérový vstup mala len 1 SOŠ¹². Nezabezpečenie bezbariérovosti malo negatívny dopad na podmienky výchovy a vzdelávania v škole zameranej na vzdelávanie žiakov s telesným postihnutím¹³, tá vybuďovala bezbariérový vstup len do internátu, zo 6 učební bolo možné bezbariérovo umiestniť iba žiakov 1 triedy, ktorú navštevovala žiačka s ťažkým telesným postihnutím na vozíku. Dvomi školám chýbala telocvičňa, jednej jedáleň. Priestory sa účelne využívali vo vyučovacom čase v súlade s rozvrhom hodín a prevádzkovým poriadkom, v čase mimo vyučovania (so súhlasom prenajímateľa) na záujmovú činnosť, rehabilitačné a relaxačné cvičenia, ale najmä na aktivity žiakov ubytovaných v školskom internáte. Obsah vzdelávania v školách ovplyvňovali priaznivé alebo menej vhodné **materiálno-technické podmienky**. Tri štvrtiny škôl boli dostatočne vybavené **učebnicami**, učebnicový fond sa postupne aktualizoval a dopĺňal. Z dôvodu nevydania viacerých učebníc pre učebné odbory SOŠ mali školy nedostatok vhodných učebných textov na vyučovanie predmetov teoretického zamerania i odborný výcvik. Ako učebný materiál využívali knižné publikácie, svojpomocne pripravené materiály, prípadne prezentácie. Vybavenie **učebnými pomôckami** a funkčnou didaktickou a výpočtovou **technikou** bolo väčšinou vyhovujúce. Jedna SOŠ¹⁴ získala mnoho učebných pomôcok a didaktickej techniky prostredníctvom projektov EÚ. Viacero aktuálnych názorných pomôcok si učitelia zhotovovali svojpomocne. Vo všetkých školách zriadili najmenej 1 **učebňu informačných a komunikačných technológií** (IKT) a učitelia mali **prístup k internetu**. Dostupnosť internetu pre žiakov a zamestnancov bola v niektorých školách zabezpečená nielen v učebniach IKT, ale aj v ostatných priestoroch prostredníctvom bezdrôtovej siete Wi-Fi. V 1 SOŠ¹⁵ mal každý učiteľ

⁹ SOŠ pri RC, Zámok 1, Hlohovec

¹⁰ Spojená škola, Mokrohájska cesta 3, Bratislava – v zariadení komunitnej rehabilitácie GAUDEAMUS; SOŠ pre žiakov s telesným postihnutím, Mokrohájska cesta 1, Bratislava – v Inštitúte pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím; Obchodná akadémia pre žiakov s telesným postihnutím, organizačná zložka Spojenej školy, Slovenská Lupča, Príboj 554 – v prenajatých priestoroch strednej odbornej školy; Spojená škola, Opatovská 97, Košice – v prenajatých priestoroch neziskovej organizácie LUX

¹¹ SOŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím internátna, Kutnohorská 20, Kremnica

¹² SOŠ pri RC, Prílepká 6, Zlaté Moravce

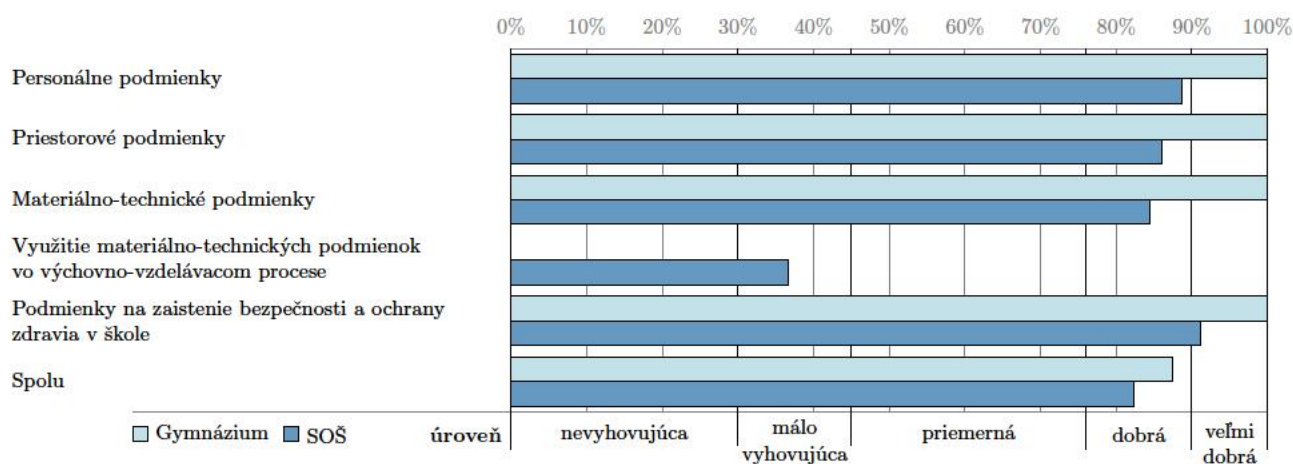
¹³ Spojená škola, Slovenská Lupča, Príboj 554

¹⁴ SOŠ internátna pre žiakov s telesným postihnutím, Fatranská 3321/22, Žilina

¹⁵ Spojená škola, Opatovská 97, Košice

odborných predmetov vlastný notebook. **Kompenzačnými pomôckami** boli školy pre žiakov s postihnutím vybavené v primeranej miere, ale žiakom na hodinách neposkytli špeciálne učebné pomôcky, ktoré by im uľahčili prácu, napr. vypracované poznámky pre žiacku písucu ústami alebo upravené texty preberaného učiva pre žiakov so sluchovým postihnutím. Väčšinou žiaci používali vlastné kompenzačné pomôcky. Učebné pomôcky, stroje a nástroje sa **využívali vo výchovno-vzdelávacom procese** celkovo v 82 % škôl, didaktická technika len v 18 % škôl a pozornosť rozvíjaniu kľúčových kompetencií v oblasti digitálnej gramotnosti žiakov, napriek deklarovaniu v ŠkVP, nevenovali v žiadnej škole. V SOŠ pri RC využitie počítačovej učebne záviselo od kvality správania sa žiakov. Využitie materiálno-technických podmienok na G¹⁶ bolo na nevyhovujúcej, v SOŠ celkovo na málo vyhovujúcej úrovni. **Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia** školy zverejnili predovšetkým prostredníctvom vypracovaného **školského poriadku**. Negatívnym zistením (27 %) bolo, že nevenovali pozornosť právam a povinnostiam osôb zúčastnených na výchovno-vzdelávacom procese, zákonných zástupcov, neprerokovali ho s orgánmi školskej samosprávy a s pedagogickou radou, nezverejnili na prístupnom mieste a neoboznámili s ním žiakov. Školy veľmi dobre **predchádzali sociálno-patologickým javom**. Koordinátori prevencie realizovali aktivity v súlade s vypracovanými plánmi činnosti. Väčšinu uskutočňovaných činností koordinovali s aktivitami, ktoré boli súčasťou národných programov rozpracovaných na podmienky školy. **Žiacka školská rada** bola ustanovená v 5 školách, ďalšie mali zriadenú **internátnu samosprávu**. Rozvrh hodín väčšinou rešpektoval **fyziológické, psychické a hygienické potreby žiakov**. Nedostatky sa zistili v nedodržaní stanoveného počtu vyučovacích hodín na odbornom výcviku v jednom vyučovacom dni a v prekročení dĺžky vyučovacieho dňa vo všetkých učebných odboroch, kde žiaci nepracovali 6, ale 7 hodín denne¹⁷, v prekročení určeného počtu vyučovacích hodín v jednom dni na 9 hodín a v prekročení najvyššieho počtu žiakov¹⁸, v prekročení povoleného počtu päťminútových prestávok a v nerešpektovaní potrieb žiakov v rozvrhu hodín. Pitný režim si zabezpečovali žiaci a zamestnanci individuálne, prispeli aj

Graf č.2 Podmienky výchovy a vzdelávania na G a v SOŠ pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

nádoby s čajom na chodbách školy, ponuka jedálne, nápojový automat a bufet. Školy zaistovali **bezpečnosť a ochranu zdravia žiakov** pri výchovno-vzdelávacích činnostiach. Viedli evidenciu školských úrazov, aj dokumentáciu o organizácii exkurzií, kurzov a výletov v súlade s právnymi predpismi. O podujatiach a aktivitách mimo školy a mimo zariadení boli rodičia včas písomne informovaní. Žiaci z G sa mohli dopraviť do školy školskými nízkopodlažnými autobusmi so špeciálnou úpravou pre invalidné vozíky.

¹⁶ Spojená škola, Mokrohájska cesta 3, Bratislava

¹⁷ SOŠ pri RC, Zámok 1, Hlohovec

¹⁸ SOŠ internátna pre žiakov s telesným postihnutím, Fatranská 3321/22, Žilina

Podmienky výchovy a vzdelávania na gymnáziu a v strednej odbornej škole boli na dobrej úrovni (graf č. 2).

Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa vo vyučovacom procese na G sa kontroloval prostredníctvom 23 hospitácií v rámci jednotlivých predmetov vo vzdelávacích oblastiach jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, človek a príroda, človek a spoločnosť. V SOŠ sa v rámci jednotlivých predmetov všeobecného vzdelávania vyučovací proces sledoval v študijných aj učebných odboroch na 106 hospitáciách (z toho na 5 skrátených hospitáciách) vo všetkých vzdelávacích oblastiach. Proces sa kontroloval z hľadiska rozvíjania kľúčových kompetencií vo vyučovaní učiteľom a v učení sa žiakom.

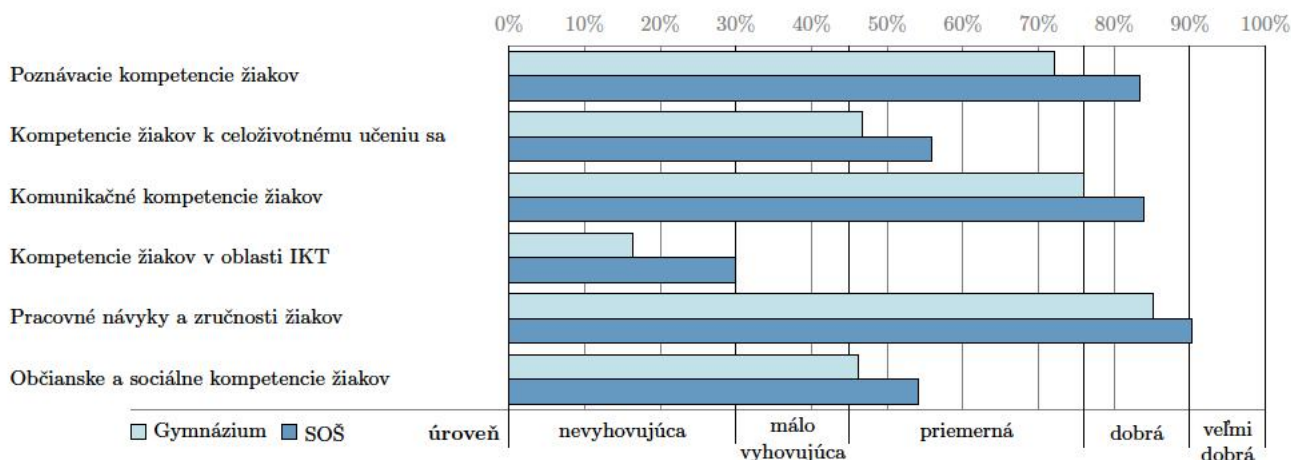
Učebné témy boli v súlade s UO a požiadavkami vzdelávacích štandardov. Vyučujúci zväčša jasne a zreteľne oboznámili žiakov s **cieľmi vyučovania** a s očakávanými výsledkami učenia. Úroveň pochopenia a osvojenia poznatkov zisťovali prostredníctvom spätnej väzby priebežne, aj v závere vyučovania, a to najmä pri žiakoch s ťažkým sluchovým postihnutím z dôvodu rečovej bariéry. **Poznávacie kompetencie** rozvíjali pedagógovia na G na 72 %, v SOŠ na 83 % hodín. **Poznatky sprístupňovali** zrozumiteľne, v logickom slede, v nadväznosti na osvojené učivo, sústreďovali sa na oblasti, v ktorých mohli jednotlivci dosiahnuť úspech. Dôraz kládli na vytváranie správnych predstáv a postupov, na aplikáciu osvojených javov v praktických cvičeniach. Na väčšine vyučovacích hodín volili vhodné metódy a formy práce, menšina používala klasické formy vyučovania, frontálny výklad bez výraznejšieho individuálneho prístupu, prevahu samostatnej práce. Úlohy zadávali neraz jednoduché, na kontrolu porozumenia sprístupňovaného učiva, zložitejšie na rozvoj kritického myslenia s menšou frekvenciou, často aplikačné úlohy. Zlepšenie vyžaduje väčšia rôznorodosť činností na hodinách i v domácej príprave a využitie nesprávnych odpovedí. Časť žiakov pracovala so záujmom, aktívne reagovala na podnety, pri riešení úloh primerane využívala osvojené vedomosti a samostatne aplikovala získané poznatky v nových súvislostiach, menšina bola pasívnejšia a nejavila záujem. Vhodné **učebné pomôcky** sa účelne použili najmä vo fáze expozície a fixácie nového učiva (G 62 %, SOŠ 79 %), **didaktická technika** na G na tretine, v SOŠ na polovici vyučovacích hodín, najmä CD prehrávač a spätný projektor. Časové splnenie úloh prispôbovali učitelia individuálnym schopnostiam žiakov. Diferenciácia zadaní a činností bola nevýrazná v polovici škôl, čiastočne chýbal **špeciálnopedagogický prístup** (napr. žiak so sluchovým postihnutím sedel v zadnej lavici, žiačka s dyslexiou mala čítať odborný text, čo odmietla). Pomoc asistenta učiteľa využívali pedagógovia na 10 hodinách, prekonávať bariéry v učení žiakom s ťažkým postihnutím pomáhali aj osobní asistenti. Na väčšine sledovaných hodín (G 92 %, SOŠ 81 %) sa účelne využívali **kompensačné a špeciálne učebné pomôcky**, predovšetkým vlastné pomôcky žiakov¹⁹. Vhodne prispeli k úspešnosti a dobrým výsledkom učebnej činnosti žiakov. Vyučujúci sa snažili žiakov vhodne motivovať, povzbudzovať, **hodnotili** ich zväčša slovne (80 %), menej klasifikovali (40 %). Zriedka im vytvorili príležitosti na hodnotenie vlastného pokroku v učení a rovesníckych výkonov (G 16 %, SOŠ 42 %). Ojedinele boli učitelia pri známkovaní príliš tolerantní, predovšetkým pri žiakoch, ktorí opakovane prišli nepripravení, bez domácej úlohy, učebníc a školských potrieb, alebo naopak, neocenili známku skutočnú aktivitu žiakov, ani doma samostatne pripravené prezentácie. Výraznejšou mierou sa rozvíjali **komunikačné kompetencie** žiakov (G 78 %, SOŠ 84 %), zapájanie sa do diskusie, čítanie textu, súvislé a výstižné ústne vyjadrenia, hľadanie hlavnej myšlienky textu. Učitelia väčšinou viedli žiakov k čítaniu s porozumením a vysvetľovaniu javov. Žiaci s väčšími komunikačnými schopnosťami boli aktívnejší, pri výklade učiteľov preukázali schopnosť navrhovať nové riešenia, vedomosti uplatniť v širších súvislostiach, naučené poznatky vedeli

¹⁹ Ortopedické pomôcky, implantovaný alebo neimplantovaný načúvací aparát, notebook, komunikačná karta, nábytok zodpovedajúci špeciálnym potrebám žiakov, vopred pripravený diferencovaný učebný text, kopírované poznámky a riešenia úloh žiakom, ktorým postihnutie neumožňovalo robiť si zápisy z hodín

pomocou učiteľa reprodukovať, zapájali sa do diskusie. Iní žiaci odpovedali na otázky, ale nedokázali samostatne zdôvodňovať opodstatnenosť svojich tvrdení. Mnohé otázky si učiteľ zodpovedal sám, nečakal na reakciu žiakov. V niektorých školách žiaci nemali vytvorený dostatočný priestor na aktivitu a samostatnú prácu. Pozitívom bolo používanie posunkovej reči zo strany učiteľov a žiakov s ťažkým sluchovým postihnutím. Žiakom s ľahkým stupňom sluchového postihnutia učiteľia tlmočili odpovede žiakov používajúcich len posunkovú reč. Žiaci s týmto postihnutím nedokázali pri riešení úloh funkčne uplatniť osvojené jazykové prostriedky, ich verbálne odpovede boli väčšinou jednoslovné. Na niektorých hodinách *cudzieho jazyka* učiteľia komunikovali so žiakmi v tomto jazyku s cieľom riešiť bežné situácie v cudzojazyčnom prostredí, dôraz kládli na ústny prejav žiakov. Na iných hodinách učiteľia žiakov nepodnecovali k rozprávaniu, čítanie náročného textu žiakmi bolo neúčinné. Veľa času sa venovalo písaniu cudzojazyčných výrazov na tabuľu, ktoré žiaci prekladali. V triedach so žiakmi so sluchovým postihnutím učiteľia v komunikácii využívali základné prvky posunkovej reči, ako aj verbálny prejav v materinskom a cudzom jazyku. Zlepšenie si vyžaduje rozvíjanie spôsobilostí žiakov pracovať s textom, vyhľadávať a spracovávať rôznorodé informácie, rozvíjanie komunikačných zručností prostredníctvom IKT. Na hodinách *špecifického predmetu komunikačné zručnosti* v 1 SOŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím boli žiaci spojení z viacerých učebných a študijných odborov, v druhej SOŠ boli zvolené metódy a formy práce v tomto predmete prínosom len pre žiakov s ťažkým sluchovým postihnutím, pre ostatných boli málo efektívne. Kompetencie v oblasti **informačných a komunikačných technológií** (IKT) sa rozvíjali málo, niekedy len formou zadania domácej úlohy s poukázaním na možnosti využitia medzipredmetových vzťahov. Na G sa IKT využilo na 16 % vyučovacích hodín, v SOŠ na 30 % hodín. Prostredníctvom počítača viedli žiakov k vyhľadávaniu a spracovávaniu dátových informácií na internete. Niektorí žiaci ukázali zručnosti s prácou s počítačom, 1 žiak prezentoval pred ostatnými prostredníctvom výpočtovej techniky domácu úlohu, ktorej obsah bol zároveň aj novým učivom, iní prezentovali vyhľadané informácie s menšími ťažkosťami. S 1 žiakom s ťažším telesným postihnutím učiteľka komunikovala prostredníctvom výmeny elektronických dát (na pamäťový kľúč USB mu vopred vypracovala pracovné listy, jednotlivé úlohy, zadala domáce úlohy). Temer pri všetkých činnostiach bol kladený veľký dôraz na dodržiavanie **správnych postupov** pri práci a **pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia**. **Atmosféra** vyučovacích hodín bola priaznivá, učiteľia a žiaci sa navzájom rešpektovali. Absentovali úlohy na podporu tímovej **spolupráce**, kooperácia vo dvojiciach sa zväčša nepodporovala, len čiastočne sa vytváral priestor na prezentovanie osobných **skúseností žiakov**. Žiaci so sluchovým postihnutím nepreukázali zručnosti vo vzájomnej spolupráci. Učivo sa snažili pedagógovia využiť na formovanie **názorov a postojov** žiakov na troch štvrtinách pozorovaných hodín, žiaci väčšinou aktívne spolupracovali, niektorí príležitosť na prezentovanie svojich názorov nevyužili. Žiaci v SOŠ pri RC v Tornali boli väčšinou ochotní diskutovať, dokonca pomenovať osobné pocity a plány do budúceho života po odchode z RC. Vzhľadom na absenciu rodinnej výchovy bolo často potrebné usmernenie zo strany učiteľa, ktoré však mnohí akceptovali iba čiastočne. Na hodinách *špecifického predmetu* (terapeuticko-relaxačná hodina) v RC v Hlohovci bolo cieľom pomôcť žiakom vyrovnáť sa s vlastnou úlohou v živote, uvedomiť si existenciu iných možností správania sa a rozhodovania a naučiť sa sebakriticky hľadiť na vlastné správanie. Zážitkovým učením, osobnými výpoveďami a hrami podporovali učiteľia pochopenie mravných noriem a napomáhali osvojeniu primeraných vzorov správania.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa predmetov všeobecného vzdelávania na gymnáziu boli na priemernej úrovni, v strednej odbornej škole v študijných a učebných odboroch na dobrej úrovni (graf č. 3).

Graf č.3 Stav a úroveň rozvíjania kľúčových kompetencií predmetov všeobecného vzdelávania na G a v SOŠ pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

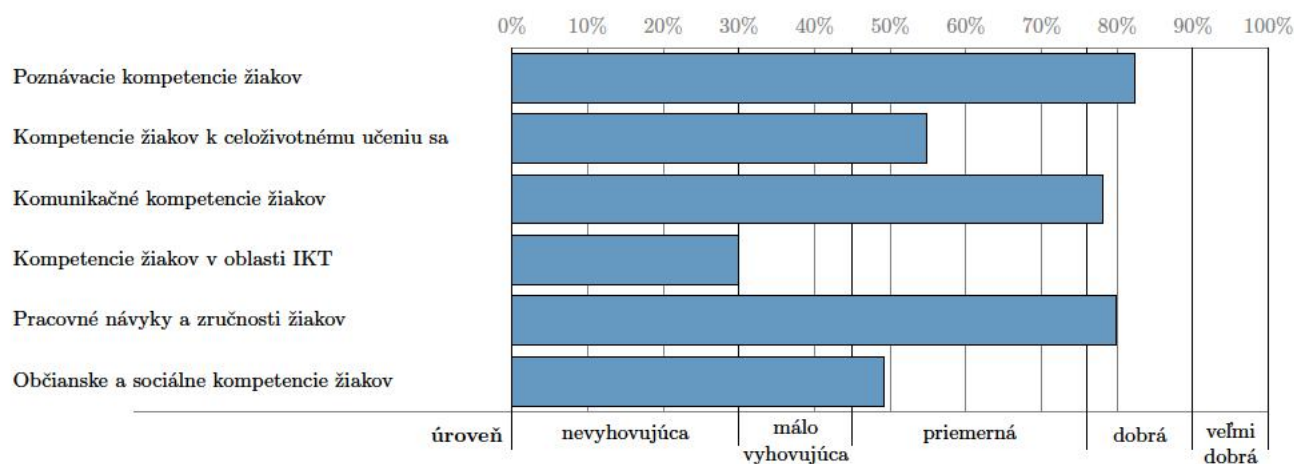

V **odbornom vzdelávaní** sa vykonalo **80** hospitácií, z toho v **teoretickom vyučovaní** v skupinách študijných a učebných odborov **58**, v **praktickej príprave 22**. **Odborné predmety** sa sledovali v skupine **7 študijných odborov** (strojárstvo a ostatná kovospracujúca výroba II; elektrotechnika; spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov; stavebníctvo, geodézia a kartografia; ekonomika a organizácia, obchod a služby I; ekonomika a organizácia, obchod a služby II; umenie a umeleckoremeselná tvorba) a v skupine **4 učebných odborov** (strojárstvo a ostatná kovospracujúca výroba II; spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov; elektrotechnika; stavebníctvo, geodézia a kartografia; ekonomika a organizácia, obchod a služby II).

Ciele vyučovania boli (na 89 % hodín) reálne, formulované jednoznačne, zrozumiteľne, spĺňali požiadavky na vedomosti a zručnosti vzdelávacieho štandardu. **Obsah** učebných tém bol v súlade s UO, a to výraznejšie v študijných odboroch. Učitelia priebežne overovali plnenie stanovených cieľov a **získovali úroveň pochopenia** a osvojenia učiva prostredníctvom riadeného rozhovoru, krátkych testov, kontrolných otázok, diskusiou k danej téme a individuálne. Dostatok priestoru vytvárali na opakovanie a precvičovanie najmä pri utvrdzovaní učiva preberanej témy. Používali **špeciálne metódy a pedagogické postupy** (71 %), k žiakom pristupovali citlivo a ohľaduplne, uplatňovali individuálny prístup, rešpektovali pracovné tempo žiakov. Úlohy a činnosti diferencovali len na polovici hodín, v prípade potreby používali individuálnu formu skúšania žiaka alebo posunkovú reč. Postupovali tak, aby zmierňovali afektívne poruchy v správaní žiakov. Žiaci s poruchami správania nevyžadovali **kompenzačné pomôcky**, tie sa upotrebili na troch štvrtinách hodín, na ktorých sa ich použitie očakávalo. Žiaci mali k dispozícii lavice prispôbené sedeniu vo vozíku, polohovacie lavice a stoličky, využívali vlastné kompenzačné pomôcky. Žiaci s postihnutím horných končatín a žiaci s vývinovými poruchami učenia písali poznámky v notebooku. Veľmi zriedka dostali upravené texty, či učebné materiály prispôbené ich úrovni a postihnutiu. Pomoc **asistenta** využili učitelia na 4 hodinách. Dobre sa zabezpečovalo (82 %) rozvíjanie **poznávacích a učebných kompetencií** žiakov otázkami a úlohami na zapamätávanie, pochopenie, aplikáciu a rozvoj kritického myslenia, využívaním medzipredmetových vzťahov s odborným výcvikom, dôrazom na prepojenie s praxou. **Učivo sprístupňovali** učitelia väčšinou zrozumiteľne, v logickom slede, využívali rôzne formy práce, zdôrazňovali vytváranie predstáv a postupov praktických činností. Žiaci prezentovali svoje poznatky a zručnosti, vyjadrovali sa k témam, čiastočne vedeli využiť medzipredmetové vzťahy, sporadicky navrhovať riešenia a tvoriť závery. Pri práci zúročili osvojené vedomosti z iných odborných predmetov. Pri nesprávnych odpovediach dostali priestor na spoločné hľadanie riešenia, väčšinou to využili. Pri vyučovaní v 2 odborných predmetoch, realizovanom (v rozpore s právnou normou) ako spoločné pre 1., 3. a 4.

ročník učebného odboru²⁰, nebolo možné ani pri použití početných učebných pomôcok zaujať žiakov všetkých ročníkov a nerušiť pritom ostatných. Vyučovanie kladlo veľmi vysoké nároky na učiteľa bez výsledného efektu. V celkovom kontexte bol predpoklad nesplnenia učebných osnov v oboch predmetoch. **Žiaci** boli aktívni, preukázali schopnosť pracovať samostatne, reagovali na verbálne a písomné podnety učiteľov. Niekedy len s problémami vedeli využívať medzipredmetové vzťahy z ostatných odborných predmetov, ale najmä skúsenosti získané na odbornom výcviku. Často sa využívali **učebné pomôcky** (82 %), žiaci pracovali s právnymi predpismi, normami, literárnym dielom, predlohami, pracovnými listami, vkladnými knižkami, tlačivami, obrazovým materiálom, vzorkami, ukážkami dokladov a s tabuľkami. V predmetoch, v ktorých nemali k dispozícii učebnice, mali pripravené texty, úroveň vyučovania však znižovalo diktovanie poznámok. Na polovici hodín vhodne využili **didaktickú techniku**, výraznejšie v učebných odboroch, na tretine IKT, zreteľnejšie v študijných odboroch. Pozitívom bolo využitie vypracovaných prezentácií tém, vyhľadávanie a spracúvanie informácií získaných na internete, aj z virtuálnej učebnice, čím sa čiastočne rozvíjali kompetencie žiakov v oblasti **digitálnej gramotnosti**. Učitelia **hodnotili** žiakov prevažne verbálne (77 %), zväčša málo motivujúco, hodnotenie klasifikáciou (52 %) nebolo dost' efektívne. Možnosť zhodnotiť svoje výkony a výkony spolužiakov dostali žiaci na tretine hodín. **Komunikačné kompetencie** žiakov sa zdokonaľovali (78 %) podnecovaním k aktívnemu ústnemu vyjadrovaniu kladením problémových otázok, menej vedením k čítaniu a počúvaniu s porozumením, práci s textom. Žiaci boli pomerne aktívni, reagovali väčšinou spontánne, na otázky vyučujúcich odpovedali zrozumiteľne, vecne, zväčša terminologicky správne. Nepočujúci mali možnosť vyjadrovať sa aj prostredníctvom posunkovej reči. Pri riadených rozhovoroch žiaci prezentovali svoje **vedomosti a skúsenosti**, ale nie aj **hodnotové postoje**. V oblasti rozvíjania **pracovných návykov** (80 %) bolo príznačné vedenie žiakov k správnym technologickým postupom a k dodržiavaniu pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia.

Graf č.4 Stav a úroveň rozvíjania kľúčových kompetencií predmetov odborného teoretického vzdelávania v študijných a v učebných odboroch v SOŠ pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

Vyučujúci využívali uplatňovanie technologických postupov z odborného výcviku a poznatkov zo základnej školy, menej často žiakov podnecovali na rozvíjanie fantázie a tvorivosti. Títo preukázali primerané pracovné návyky a zručnosti, niektorí neboli pri prezentovaní svojich výsledkov samostatní. Učitelia vytvárali **pokojnú a podnetnú prostredie**, v ktorom žiaci prejavovali primeraný záujem o učenie. Vzájomný vzťah medzi učiteľmi a žiakmi a žiakmi navzájom sa vyznačoval solidaritou, toleranciou, ohľaduplnosťou, ale i úctou, spoluzodpovednosťou a ochotou

²⁰ Stredná odborná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím, Koceľova 26, Bratislava

pomáhať si. Príležitosti na **skupinovú činnosť** žiakov sa vyskytovali v študijných odboroch na viac ako polovici, v učebných odboroch len na tretine hodín, čo negatívne vplývalo na rozvíjanie ich občianskych a sociálnych kompetencií.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa predmetov odborného teoretického vzdelávania v študijných a v učebných odboroch boli na priemernej úrovni (graf č. 4).

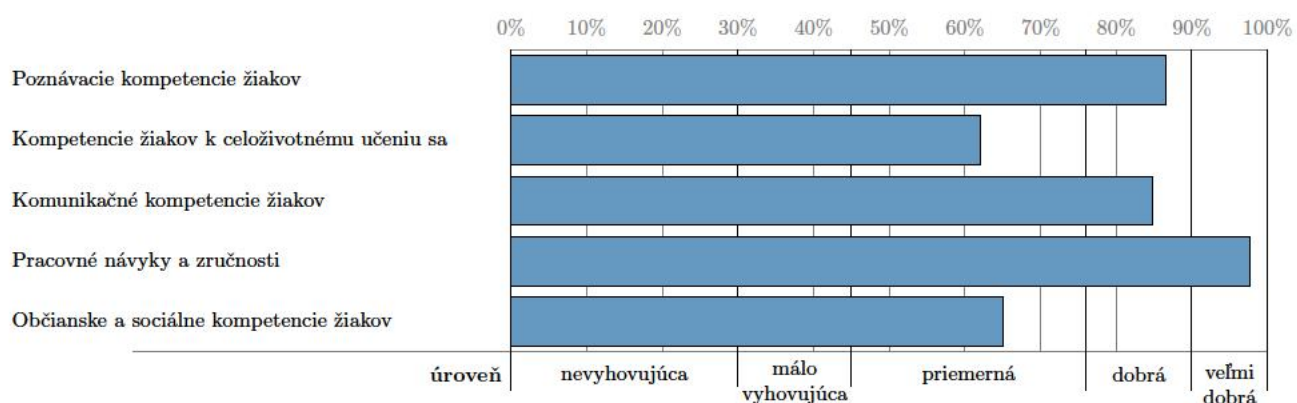
V študijných odboroch v **praktickej príprave** sa sledovali predmety **odborný výcvik, prax, cvičenia**, v učebných odboroch predmet **odborný výcvik**.

Praktické vyučovanie sa uskutočňovalo v cvičných dielnach, v odborných učebniach a v teréne areálu školy. Silnou stránkou vyučovania (na 92 % vyučovacích hodín) bolo zrozumiteľné oznámenie **cieľa**, postupov, organizácie a učebnej témy praktickej činnosti, ako aj očakávaných výsledkov. Zadávané úlohy vychádzali z cieľov zadefinovaných v ŠkVP, **obsah** praktického a teoretického vyučovania časovo korešpondoval. Dôraz sa kládol na priebežné **overovanie** úrovne naučených zručností. Poznatky a inštrukciá k praktickým činnostiam majstri **sprístupňovali zrozumiteľne**, pričom využívali **učebné pomôcky** (stroje a nástroje, dokumentáciu, nákres, technický výkres, tabuľky, učebné texty, manuály a príručky, prezentáciu k učebnej téme, počítače, interaktívnu tabulu) a svoje praktické skúsenosti (93 %). Miestami bola nedostatkom absencia technickej dokumentácie, podľa ktorej mali žiaci pri práci postupovať. Pracovný materiál zabezpečili školy v dostatočnej miere. Žiaci preukazovali osvojené pracovné návyky a zručnosti na primeranej úrovni. Zväčša pritom používali správne postupy a techniky, prejavovali záujem o osvojovanie si zručností a vedomostí, v menšej miere samostatne navrhovali riešenia úloh a postupov. Pri sprístupňovaní poznatkov učiteľa využívali aj alternatívnu formu komunikácie – posunkovú reč. K rozvoju **poznávacích kompetencií** (87 %) prispievalo zadávanie problémových otázok, príkladov, ako aj podpora praktických činností. Technologický postup prác sa realizoval v logickom slede s uplatňovaním poznatkov z teoretického vyučovania odborných predmetov. Všetky hospitované hodiny boli odborne dobre pripravené a realizovali sa v pozitívnej a priaznivej pracovnej **atmosfére**. Vyučujúci žiakov odborne usmerňovali, k splneniu úloh slovné povzbudzovali, zreteľne rozvíjali ich pracovné zručnosti, v menšej miere ich podnecovali k prezentovaniu vedomostí a výsledkov činnosti, k tvorivosti a pri chybných postupoch k hľadaniu správnych riešení. Praktické aplikácie vyberali so zreteľom na medzipredmetové vzťahy. Žiaci mali priestor na samostatnú prácu, majstri im väčšinou pomáhali radami a dávali pokyny k ďalším krokom. Na vzniknuté nedostatky žiakov okamžite reagovali a usmernili ich. Viedli ich k poriadku, pracovnej disciplíne, k presnosti pri práci, k zodpovednosti za vykonanú prácu, k efektívnemu využívaniu materiálu, k dodržiavaniu bezpečnostných a hygienických noriem. Žiaci pri prácach používali ochranné okuliare a rukavice, dodržiavali správne technologické postupy a bezpečnostné predpisy. Spracovanie a dokončenie úlohy v dohodnutej kvalite a čase majstri vyžadovali a žiaci rešpektovali. Preukázali dobrú úroveň praktických zručností, úroveň ich prác bola prevažne priemerná. Žiaci boli pri práci aktívni, disciplinovaní, väčšinou samostatní, rešpektovali pokyny majstrov, väčšina o danú činnosť prejavovala záujem. Využívali vedomosti získané na teoretickom vyučovaní. Rozvíjanie **pracovných návykov a zručností** žiakov (98 %) dosahovalo veľmi dobrú úroveň. Majstri odbornej výchovy pristupovali k žiakom **individuálne** (97 %), najmä k žiakom s viacnásobným postihnutím, akceptovali ich rozdielnu zručnosť a pracovné tempo, poskytovali im doplňujúci výklad, inštrukciá, čím rešpektovali vzdelávacie potreby jednotlivcov. **Kompenzačné pomôcky** použili žiaci na štvrtine hodín. Na štvrtine hodín majstri zadania nediferencovali, jednotnú úlohu zadali všetkým žiakom. Žiačke s ťažkým telesným postihnutím neposkytli kompenzačnú pomôcku (špeciálnu myš, ktorá ľahšie ovláda kurzor, vhodnú pre používateľov s porušenou motorikou ruky a s obmedzenou pohyblivosťou), počítač obsluhovala podľa jej pokynov osobná asistentka. Napriek tomu, že väčšiu časť práce s textom vykonala asistentka, dostala žiačka od majstra ďalšie, dokonca náročnejšie zadanie úlohy. Kompetencie žiakov k celoživotnému učeniu sa rozvíjali predovšetkým častým verbálnym a motivačným **hodnotením** (93 %). Negatívnym

zistením bolo nedostatočné uplatňovanie hodnotenia klasifikáciou (40 %) a menej priestoru pre žiakov na hodnotenie vlastných výkonov a výkonov spolužiakov (51 %). Ak mali možnosť, žiaci zväčša vedeli primerane zhodnotiť svoje výkony, aj výkony tímovej práce. Majstri väčšinou viedli žiakov k aktívnemu vyjadrovaniu sa (78 %), k používaniu odbornej terminológie, zapájaniu sa do diskusie, k prezentovaniu poznatkov (86 %), čo pozitívne ovplyvnilo rozvoj ich **komunikačných kompetencií**. Žiaci sa vyjadrovali vecne, pričom využívali aj posunkovú reč, na niektorých hodinách komunikovali málo, výsledky svojej práce, či novo získané poznatky slovné prezentovali ojedinele. **Občianske a sociálne kompetencie** žiakov sa rozvíjali v menšej miere (65 %), žiaci dokázali v skupine komunikovať a spolupracovať, vzájomne si radili a pomáhali, mobilní žiaci pomáhali imobilným.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa predmetov praktickej prípravy v študijných a v učebných odboroch boli na dobrej úrovni (graf č. 5).

Graf č. 5 Stav a úroveň rozvíjania kľúčových kompetencií v predmetoch praktickej prípravy v študijných a v učebných odboroch v SOŠ pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

Iné zistenia

V 1 SOŠ²¹ z kontroly pedagogickej dokumentácie vyplynulo, že školu navštevovalo 18 žiakov 20-ročných a starších, čo je 56 % z celkového počtu žiakov školy. V 1. ročníku bolo 10 žiakov, z toho 2 mali nad 30 rokov a 2 žiaci nad 40 rokov. Podľa vyjadrenia riaditeľky, do školy bolo prijatých mnoho žiakov vylúčených zo štúdia z iných SOŠ. Niektorí absolventi študovali ďalší učebný odbor od 1. ročníka.

Pri tejto inšpekcii sa tiež zistilo, že škola mala zaradený učebný odbor 6497 2 00 pedikúra – manikúra, ktorého názov a kód uvádza v pedagogickej dokumentácii školy (vysvedčenia, výučné listy, vysvedčenia o záverečnej skúške, triedna knihy, triedne výkazy, atď.). Tento odbor získal schvaľovaciu doložku MŠ SR 15. 04. 1999 k učebnému plánu a učebným osnovám č. 686/99-4 s účinnosťou od 01. 09. 1999, kedy mala škola názov stredné odborné učilište pre telesne postihnutú mládež. Po zmene predpisov bol názov a kód učebného odboru priradený do sústavy učebných odborov a zameraní učebných odborov v odbornom učilišti (pre žiakov s mentálnym postihnutím), na čo škola nereagovala. V sústave skupín učebných odborov je v súčasnosti učebný odbor 6424 2 manikér – pedikér.

²¹ Stredná odborná škola internátna pre žiakov s telesným postihnutím, Fatranská 3321/22, Žilina

Záver

Oblasť **riadenia škôl** mala na G celkovo veľmi dobrú úroveň, v SOŠ dobrú. Veľmi dobré výsledky sa zistili na G v pedagogickom riadení, v oboch druhoch škôl vo vnútornom systéme kontroly a hodnotenia a v poskytovaných službách. Priemernú úroveň dosiahlo vypracovanie ŠkVP v SOŠ. Pozitívom ŠkVP vo všetkých školách bolo jeho vypracovanie, zverejnenie, stanovenie vlastných cieľov, zapracovanie osobitostí výchovy a vzdelávania žiakov so ZZ, zaradenie špecifických predmetov do učebného plánu, vypracovanie organizácie prijímacieho konania a ukončovania štúdia. Negatívnym zistením v niektorých SOŠ bol nesúlad štruktúry ŠkVP s požiadavkami školského zákona, vo viacerých nedostatky v UP a UO. Odbornosť vyučovania na G bola zabezpečená na 100 %, v SOŠ celkovo na 85 %. Pedagogickú a ďalšiu dokumentáciu väčšinou viedli v súlade s právnymi normami, nedostatky sa vyskytli v rozhodovacom procese riaditeľov škôl, v prijatí žiakov bez zdravotného znevýhodnenia, v nekompletnosti dokumentácie. Vo všetkých subjektoch sa poradné orgány zaoberali výchovno-vzdelávacími otázkami. Klímu a kultúru škôl umocňovalo ich prostredie, v RC bolo prispôbené potrebám prevýchovného procesu. Iba v 64 % škôl považovali pedagógovia za príznačnú vzájomnú dôveru a súdržnosť v kolektíve, angažovanosť a riadenie v demokratickom duchu. Prístup pedagógov k žiakom bol humánny, spolupráca s rodičmi bola na rozdielnej úrovni. Prínosom škôl bolo zapájanie žiakov do nemalého počtu školských a mimoškolských aktivít. Poradenské služby žiakom, rodičom a pedagógom zabezpečovali výchovní poradcovia a odborní zamestnanci škôl, umožnili im aj kontakt s poradenskými zariadeniami. Viac ako polovica všetkých žiakov bola ubytovaná v internáte, v reedukačnom centre alebo v domove sociálnych služieb. Oblasť **podmienok výchovy a vzdelávania** bola vo všetkých školách celkovo na dobrej úrovni. Veľmi dobrý výsledok dosiahlo G v personálnych, priestorových, aj materiálo-technických podmienkach, obidva druhy škôl v zaistení bezpečnosti a ochrane zdravia. Najslabšie výsledky vôbec, v SOŠ málo vyhovujúce, na G nevyhovujúce, sa zistili vo využití materiálo-technických podmienok vo výchovno-vzdelávacom procese, digitálnej gramotnosti žiakov sa venovala veľmi malá pozornosť. Nedostatky sa prejavili v nespĺnení kvalifikačných požiadaviek zástupcami riaditeľa, v absencii vzdelávania v metodických orgánoch, v bariérovosti škôl. Prednosťou bolo splnenie kvalifikačných predpokladov a požiadaviek riaditeľmi škôl, plány kontinuálneho vzdelávania, primerané priestorové podmienky škôl, dostatočné vybavenie učebnými, kompenzačnými pomôckami a didaktickou technikou. Školské poriadky zahŕňali podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia. Školy väčšinou rešpektovali fyziologické, psychické a hygienické potreby žiakov, chránili ich bezpečnosť a zdravie, pričom predchádzali sociálno-patologickým javom. Monitorovanie **priebehu a výsledkov výchovy a vzdelávania** v študijných a učebných odboroch teoretického aj praktického vyučovania ukázalo, že najlepšie výsledky školy dosahovali v upevňovaní a rozvíjaní pracovných návykov a zručností, a to najintenzívnejšie v predmetoch praktickej prípravy. Dobré výsledky dosiahlo G aj v rozvíjaní poznávacích a komunikačných kompetencií žiakov. Priemerné výsledky sa dosiahli v oboch druhoch škôl v rozvíjaní kompetencií žiakov k celoživotnému učeniu sa, občianskych a sociálnych kompetencií. Najslabším článkom, zvlášť na G, bol rozvoj kompetencií žiakov v oblasti IKT. Učitelia väčšinou oboznámili žiakov s cieľmi vyučovania, úroveň pochopenia a osvojenia poznatkov zisťovali prostredníctvom spätnej väzby, učebné témy boli v súlade s učebnými osnovami. K žiakom pristupovali individuálne vo väčšine škôl, nedostatočne diferencovali úlohy a činnosti, na 8 % hodín sa využila pomoc asistenta učiteľa (osobného asistenta). Na väčšine sledovaných hodín žiaci používali kompenzačné pomôcky, predovšetkým vlastné. K úspešnosti vzdelávacieho procesu prispelo zrozumiteľné sprístupňovanie poznatkov, zadávanie aplikačných úloh, úloh na rozvoj porozumenia a kritického myslenia. Využívanie učebných pomôcok bolo najslabšie na G, najväčšie v praktickej príprave SOŠ. Využívanie didactickej techniky vrátane IKT bolo nedostatočné vo všetkých školách. Chybné odpovede a činnosti žiakov sa vždy nevyužili na spoločné hľadanie správnych riešení. Zlepšenie si vyžaduje výber praktických činností, ktoré umožňujú žiakom prejavovať vlastnú tvorivosť. Niektorí učitelia

používali klasické formy vyučovania, frontálny výklad, samostatnú prácu, chýbala rôznorodosť, častejšia práca s textom. Žiakov prevažne hodnotili slovne, menej klasifikovali, ojedinele príliš benevolentne, zriedka podnecovali žiakov na sebahodnotenie a hodnotenie výkonov spolužiakov. V niektorých školách sa výrazne rozvíjali komunikačné kompetencie žiakov, v iných sa nemohla prejaviť ich aktivita, len zriedka boli vedení k aktívnemu vyjadrovaniu sa a k práci s textom. Pozitívom bolo používanie posunkovej reči zo strany učiteľov aj žiakov s ťažkým sluchovým postihnutím. Na niektorých hodinách cudzieho jazyka učiteľia žiakov nepodnecovali k rozprávaniu, mnoho času venovali písaniu cudzojazyčných výrazov na tabuľu a ich prekladu. Nedostatkom hodín špecifického predmetu komunikačné zručnosti bolo spojenie žiakov z viacerých odborov a nedostatočný diferenciacia úloh podľa stupňa postihnutia. Žiaci pracovali prevažne so záujmom, aktívne, sústredene, vyjadrovali sa kultúrovane. Veľký dôraz sa kládol na dodržiavanie správnych postupov pri práci a pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia. Pracovné návyky sa rozvíjali temer na všetkých hodinách, učiteľia viedli žiakov k správny postupom pri práci, najvýraznejšie v praktickej príprave. Tímová práca sa na vyučovaní uplatňovala zriedkavejšie (celkovo na 39 % hodín), častejšia bola príležitosť na prezentovanie postojov, názorov a skúseností žiakov. Atmosféra na vyučovaní bola priaznivá.

Výrazne pozitívne zistenia

- stanovenie vlastných cieľov vzdelávania v školskom vzdelávacom programe
- vnútorný systém hodnotenia a klasifikácie žiakov, hodnotenia zamestnancov
- organizácia aktivít spoločenského, kultúrneho, športového a tvorivého charakteru, účasť na olympiádach a súťažiach, záujmová činnosť v internáte
- predchádzanie sociálno-patologickým javom, riešenie ich príznakov (najmä v RC), dôraz na bezpečnosť pri práci počas vyučovania, aj v mimovyučovacom čase
- využívanie alternatívnych foriem komunikácie
- rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov s postihnutím v praktickom vyučovaní

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- výkon štátnej správy v 1. stupni v SOŠ
- prijímanie žiakov len na základe preukázateľného zdravotného znevýhodnenia
- rozpracovanie UO v stanovenom rozsahu
- vyučovanie bez spájania žiakov jednotlivých ročníkov a žiakov študijných a učebných odborov
- podieľanie sa metodických orgánov na internom vzdelávaní pedagogických zamestnancov
- bariérové prostredie SOŠ (aj pre žiakov s telesným postihnutím)
- využívanie učebníc, didaktickej techniky a IKT vo výchovno-vzdelávacom procese
- zaradovanie rozdielnych činností vzhľadom na odlišné vzdelávacie možnosti jednotlivcov
- rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií žiakov
- rozvíjanie tímovej spolupráce žiakov

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Štátna školská inšpekcia uložila vedúcim zamestnancom kontrolovaných škôl celkovo **91 opatrení**, z toho bolo 59 odporúčaní, 19 opatrení prijatých kontrolovaným subjektom, 10 opatrení uložených školskou inšpekciou a 3 záväzné pokyny. **Odporúčania** boli zacielené na využívanie didaktickej techniky, učebníc, na sebahodnotenie žiakov a hodnotenie rovesníckeho výkonu, činnosť metodických orgánov, diferencovanie úloh žiakom, klasifikáciu, kooperatívne vyučovanie, aktualizáciu vnútorných predpisov, aktuálnosť správ z diagnostických vyšetrení žiakov. **Opatrenia prijaté kontrolovanými subjektmi** smerovali najmä k odstráneniu nedostatkov týkajúcich sa ŠkVP, UP a UO, školského poriadku, rozhodnutí riaditeľa školy, vedenia ďalšej dokumentácie žiakov, vedenia protokolov o komisionálnych skúškach na schválených tlačivách, prijímania žiakov do školy bez preukázania ich zdravotného znevýhodnenia, splnenia podmienok na výkon funkcie

vedúceho pedagogického zamestnanca, zriadenia pozície výchovného poradcu, zriadenia tried s nižším počtom žiakov, plnenia počtu hodín UP a obsahu UO, spájania vyučovania jednotlivých ročníkov, spájania žiakov z tried študijného a učebného odboru pri vyučovaní. **Uložené opatrenia** sa týkali ŠkVP, UP, rozhodnutí vydaných riaditeľom školy, dodržania počtu žiakov v triede a vypracovania individuálneho vzdelávacieho programu žiačky s ťažkým telesným postihnutím tak, aby mohla absolvovať povinný obsah vzdelávania. **Záväzná pokyny** požadovali opraviť chyby vo vydaných rozhodnutiach, dať do súladu kód učebného odboru 6426 2 manikér–pedikér s právnym predpisom, odučiť 56 hodín praktickej prípravy, aby žiaci absolvovali predpísaný počet vyučovacích hodín pred vykonaním záverečnej skúšky.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom stredných škôl pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

- zabezpečiť odbornosť vyučovania
- venovať v kontrolnej činnosti väčšiu pozornosť hodnoteniu žiakov učiteľmi, rozvíjaniu hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií žiakov, uplatňovaniu tímovej práce a rozvíjaniu kľúčových kompetencií v oblasti digitálnej gramotnosti
- pri tvorbe školských dokumentov rešpektovať príslušné ustanovenia školského zákona
- sledovať vydávanie učebníc najmä odborných predmetov, následne aktualizovať fond učebníc
- spolupracovať so strednými školami podobného typu pre intaktných žiakov za účelom získavania a výmeny odborných skúseností pri vzdelávaní žiakov v rovnakom alebo príbuznom študijnom/učebnom odbore
- prijímať žiakov len na základe preukázateľného zdravotného znevýhodnenia

Zriaďovateľom

- rokovaniami s MŠVVaŠ SR zabezpečiť finančné a materiálno-technické podmienky na zriaďovanie oddelení v zmysle § 122 ods. 6 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, čo by pomohlo diferenciacii reedukačných centier v rámci Slovenska a vytvoril sa predpoklad na ich diferencované reedukačné pôsobenie (zvýšená starostlivosť, ochranný režim, otvorený režim)

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- zabezpečiť vydávanie chýbajúcich učebníc pre odborné vzdelávanie